

SANAT EĞİTİMİ AKIMINDA MÜZİK SANATININ YERİ

Cahit AKSU*

Sanat eğitimi akımı, çağdaş eğitim akımlarını güçlü bir biçimde etkilemiştir. Bu akımın amacı, yalnızca güzel sanatlar eğitimini desteklemek değil, ayrıca güzel sanatların ruhundan hareketle, tüm eğitimin yenileştirilmesine hizmet etmektir.

Geniş anlamda “Sanat Eğitimi” ile, 19. yüzyılın son çeyreğinde, kültür çöküşünü ve insanın kendine yabancılaşmasını engellemek için, eğitimde güzel sanatlar yoluyla bir etkileşim hedeflenmiştir. Güzel sanatlar akımı ile, ilerici, aydınlanmacı burjuvazinin entellektüalist medeniyetine karşı bir denge unsuru sağlanmak istenmiştir. Zira bunlara göre, ekonomi, politika ve medeniyet, yaratıcı olmayan bu taklitçilik devresinde insanı tek yanlı bir şekle sokmaktadır¹. Sanayileşmeyle gelen teknik gelişmeler, insanın manevi hayatını öldürüyor, tek yanlı olarak akılcılığı destekliyor, insandaki duyguları, karakteri, ruhu hatta bedeni ihmal ediyordu. Eğitimdeki temellerden biri de insanın estetik gelişimidir. İnsan bu anlamda, içten şekillendirilmeli ve bunun için de güzel sanatlar eğitimine ağırlık verilmelidir².

Yaratıcılık birçok alanda mevcuttur. Çünkü bilim, felsefe ve sanat işi bir yerde doğurmak, yaratmak, meydana getirmek işidir. Yaratıcı kişiliğin oluşmasında sanat eğitiminin ailede, ana ve ilkokullarda başladığı bir gerçektir. Bu bakımdan yaratıcılık yeteneklerle ilgili olduğu kadar eğitimle de ilgilidir.

Yaratıcılık, özelde daha çok güzel sanatlarla ilgili alanlar için kullanılmaktadır. Sanat, duyguların bir dışa vurumu olduğuna göre; yaratıcılığın da duygu gelişimiyle yakından ilgisi vardır. Eğitime sanat pedagojisi açısından bakıldığında çocuğa ağır programlar yükleme yerine, onun önce duygu dünyasının geliştirilmesinden hareketle, sanat derslerinin bu işin yapılmasında en iyi araç olduğunu söyleyebiliriz³.

---

* Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Araştırma Görevlisi.

¹ K. AYTAÇ, **Çağdaş Eğitim Akımları**, Ankara Üniversitesi, DTCF yayınları, Ankara, 1976, s. 17.

² M. ERGÜN, **Eğitim Felsefesi**, Ocak Yayınları, Ankara, 1996, s.83-84.

³ İ. TURGUT, **Sanat Felsefesi**, İzmir, 1991, s. 227.

Aristo, sanat eğlendirir, eğitir ve artırır derken, Rousseau, duygusal dünyanın geliştirilmesine dönük olarak sanat, “duygusal taşkınlık ve güzeli anlatmaktadır” der⁴.

Sanatı; özele, müziğe indirgediğimizde de, insanı çevreleyen ses evreni içinde müzik ya da, müzik sesleriyle karşımıza çıkan sanat, diğerlerinden farklı, kendine özgü bir yapı olarak karşımıza çıkar. Sanat olarak müzik, duygu, düşünce, tasarım ve izlenimleri veya başka gereçlerin de katkısıyla belli durum, olgu ve olayları, belli bir amaç ve yöntemle, belli bir güzellik anlayışıyla birleştirip düzenlenmiş uyumlu seslerle, estetik bir yapıda işleyen, anlatan bir bütündür⁵.

Müzik dilinin önemli yapıları olan melodi, entonasyon, metroritm, makam ve armoninin birbirleriyle olan organik ilişkileri sonucu, insanın his ve heyecanları, zengin iç alemi ve psikolojisi burada sanatsal vasıtalarla ifade olunmakla birlikte, aynı zamanda müzik imgeleri vasıtasıyla geniş kitlelerin kalbine gidecek yollar bulmakta, insanları birbirine yaklaştırmakta ve onlara yüksek ahlâki nitelikler aşılacaktır⁶.

Sanat eğitimi akımı, hareket noktasını, yalnızca, eğitimin güzel sanatlar yoluyla felsefi-estetik düzeyde tartışılması esnasındaki teorilerden değil, bilakis, en önemli zorlamalarını, herşeyden önce 19. yüzyıldaki kültür tenkidinden ve el sanatları konusunda muhafazakâr orta tabakanın gösterdiği çabalardan almıştır.

Endüstrileşmenin, sanatı da çarkları arasında parçalaması, sanatın halk tabakasından ayrılıp, aristokrat entellektüellerin eline geçmesine neden oldu 19. yüzyıl sanat gelişiminin yetersizliği, bu dönem tenkitçilerine göre, sanatın, halk hayatından uzaklaşması ve giderek akademilerin malı olması sonucuna karşı tabiata, yani “sanatın menşesine dönülmesi”, bu yolla ayrıca milli ve vatani şuurun da derinleştirilmesi gerektiği şeklinde ele alınmıştır⁷. Bu anlamda gelişen ulusalcılık akımları kendini müzikte de göstermiş, Romantizm akımıyla, halk sanatının yerel özellikleri yayılmış desteklenmiştir. Bu destekleniş, sosyal reform hareketlerinde, sınıf kavgalarının bir çeşit silahı olmuştur. Böylece

---

⁴ O. HANÇERLİOĞLU, *Felsefe Sözlüğü*, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1993, s. 364.

⁵ A. UÇAN, *İnsan ve Müzik İnsan ve Sanat Eğitimi*, Müzik Ansiklopedisi Yayınları, Ankara, 1996, s. 15.

⁶ B. O. KURBANOV, “Müzikte Tabiat”, *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, S. 5, Erzurum, 1999, s. 69.

⁷ AYTAÇ, a.g.e., s. 18.

ulusal müziğin bu başarısıyla, ezilmiş halkların egemen sınıfa zaferi sağlanmıştır⁸.

19. yüzyıl entellektüelleştirme ve ilimleştirmesinde, eğitimin de ağırlık merkezi bilgide ve tek yanlı bir akılcılıkta aranıyordu. İşte böyle bir ortamda, duygu, duyarlılık, hayal gücü, karakter ve beden eğitimi ihmal edilmişti. Nietzsche'nin değimiyle "ayaklı ansiklopediler", Richter'in deyimiyile de "ders görmüş barbarlar" kavramları oluşmuştu.

Bu ortam içinde şekillenen sanat eğitimi akımıyla, okuldaki derslerin kendileri birer sanat seviyesine çıkarıldı. Öğretmenden sanatkâr bir şahsiyete sahip olması talep edildi ve bu sebeple öğretmen eğitiminde güzel sanatlara önem verilmeye başlandı. Okullarda çocuğa daha rahat bir yaşantı alanı oluşturulmaya, tören ve bayramlara önem verilmeye başlandı, müzik derslerinde tek yanlı keman ve piano derslerine karşı, yaratıcı müzik dersi, şarkı ve türküler önem kazandı. Böylece müzikle uğraşmanın aktif olan her şekli ön plana çıkarıldı. Müzikle cimnastiğın, oyunun ve dansın aktif hale getirildiği beden eğitimi dersleri oluşturuldu⁹.

Müzik yoluyla eğitim uygulamaları, temelde müziğin amaca, sonuca ulaşmayı sağlayıcı, destekleyici ve kolaylaştırıcı bir eğitim-öğretim yöntemi olmasından kaynaklanır. Müziğin bir eğitim-öğretim yöntemi olarak seçilmesi ve izlenmesi tüm dünyada giderek artan bir hızda yaygınlaşmaktadır. Nitekim anadil, yabancı dil, oyun, dans, beden eğitimi, jimnastik vb. derslerde müzik verimli bir eğitim-öğretim yöntemi olarak seçilip işlenmektedir¹⁰.

Müzik, genelde, en önemli işlevi sayılan insan psikolojisini beslemekte en geçerli gıda olduğu gibi, insan duyarlılığını geliştirmede de çok önemli bir araçtır. Böylece, oluşturduğu zihni yapısı gereği, duyarlı, dengeli ve insancıl davranışlar kazanan bir kişi, diğer canlı türleri içinde sadece insanın ortaya koyduğu vahşet ve yıkıcılığa son verecek bir zihniyet sağlayacaktır.

21. yüzyıl, sanata ve özellikle toplumsal bir sanat olan müziğe, bilime koşut düzeyde yer vermiştir. Çünkü her insanda doğuştan var olan yaratma yeteneği ve duyarlılığı, azami derecede geliştirmek, ancak sanat eğitimi ile sağlanabilir. Durum her ne olursa olsun, eğitim açısından bir toplumda, her tür farklılığın sebeplerini, bilimsel olarak tanıyarak, farklılıkların doğallığına ve

⁸ C. SELANİK, *Müzik Sanatının Tarihsel Gelişimi*, Doruk Yayınları, Ankara, 1996, s. 186.

⁹ AYTAÇ, a.g.e, s. 19-20.

korunması gereksiniminin zorunluluğuna, içten bir sevgi ve saygı duyan, dünyada üretilmiş ve bir değer olarak görece kabul edilmiş bütün müzik eserlerine ve çalgılara, müzik eğitim malzemesi olarak yer veren, çok kültürlü müzik eğitimi ve onu uygulamaya hazır müzik ğretmeni sayesinde bir ulus, birliğini, bütünlüğünü daha iyi koruyabilir¹¹.

Sanayileşmenin, teknolojinin, bilginin, acımasız rekabetin, sosyal adaletsizliklerin, nüfus artışının, gn, çarpık kentleşmenin, tahrip edilmiş doğanın vb. kıskacında kendine yol arayan insanoğlu, şüphesiz ki bu mücadelesinde, ruhsal ve duygusal yönden tahribat altındadır. Bu gergin atmosfer şüphesiz insanlararası ilişkileri de olumsuz etkilemektedir. Bu mücadeleden yorulan kişi içine kapanmakta, etkisiz kalmakta, sınır durumuna gelmektedir. Özellikle hayata yeni atılan gençler, umdukları, bekledikleri hayal ettikleri çevreyi ve düzeni kuramadıkları için bir arayış içine düşmektedirler. Kendilerini ifade edebilecekleri, rahatlatacakları, boşaltabilecekleri olay ve olguların içine, sonuçlarını düşünmeden dalmaktadırlar. Müzik çoğu zaman bu arayışta bir çıkış noktası, bir ifade biçimi olmaktadır. Bu anlamda müziğin bu elverişli konumu çok iyi değerlendirilmeli, bilinçli ve doğru vasıtalarla gençlere sunulmalı, hem örgün hem de yaygın eğitimde müziğin, kaynaştırıcı, bütünleştirici ve rehabilite edici özelliği bireylere yansıtılmalıdır.

---

¹⁰ UÇAN, a.g.e.,s. 32.

¹¹ S. ERGİN, **Müzikte 2000 Sempozyumu**, T. C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2001, s. 39-41.

KAYNAKÇA

- 1- AYTAC, Kemal, **Çağdaş Eğitim Akımları**, Ankara, 1976.
- 2- ERGİN, Sabahattin, **Müzikte 2000 Sempozyumu**, Ankara, 2001.
- 3- ERGÜN, Mustafa, **Eğitim Felsefesi**, Ankara, 1996.
- 4- HANÇERLİOĞLU, Orhan, **Felsefe Sözlüğü**, İstanbul, 1993.
- 5- KURBANOV, Babek, **Müzikte Tabiat**, Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi, Sayı: 5, Erzurum, 1999.
- 6- SELANİK, Cavidan, **Müzik Sanatının Tarihsel Gelişimi**, Ankara, 1996.
- 7- TURGUT, İhsan, **Sanat Felsefesi**, İzmir, 1991.
- 8- UÇAN, Ali, **İnsan ve Müzik- İnsan ve Sanat Eğitimi**, Ankara, 1996.